

**Universitat de Barcelona**

**Facultat de Geografia i Història**

**Departament d'Història de l'Art**

**Mestres entalladors a Barcelona durant la segona meitat del  
segle XV i primer quart del segle XVI: de la tradició  
germànica a la producció local**

Tesi que presenta Montserrat Jardí Anguera, per optar al títol de  
doctora en Història de l'Art dins del programa  
**Vies de recerca en la Història de l'Art (1999-2001)**

Directora de la tesi: Dra. M<sup>a</sup> Rosa Terés Tomàs  
Professora titular d'Història de l'Art  
Universitat de Barcelona

**Volum II**

Febrer 2006





### **3. Bibliografia**

---



### 3. Bibliografia

Aguelo-Huertas-Puig, 2002

AGUELO MAS, Jordi, HUERTAS ARROYO, Josefa, PUIG VERDAGUER, Ferran: "El convent de Santa Caterina de Barcelona" dins *L'Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. I, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 2002, pp. 211-218.

Ainaud, 1948

AINAUD, J.: "El contrato de Ordóñez para el coro de Barcelona", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, VI (1948), pp. 375-379.

Ainaud, 1949

AINAUD DE LASARTE, J.: *El Toisó d'Or a Barcelona*, Barcelona, 1949.

Ainaud, 1989

AINAUD DE LASARTE, J.: "Mare de éu de la Mercè" a *MILLENNVM. Història i Art de l'Església Catalana*. Generalitat de Catalunya. Catalunya. 1000 Anys. Barcelona, 3 de maig al 25 de juny de 1989, p. 268.

Ainaud de Lasarte-Duran i Sanpere, 1956

AINAUD DE LASARTE, Juan, DURAN I SANPERE, Agustí: *Escultura Gòtica*, *Ars Hispaniae*, vol. VIII, Ed. Plus Ultra, Madrid, 1956.

Ainaud-Verrié, 1941

AINAUD, Joan, i VERRIÉ, F.P.: "El retablo del altar mayor del Monasterio de Sant Cugat del Vallés y su historia", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, I-1 (1941), pp. 31-51.

Ainaud-Verrié, 1942

AINAUD, J., VERRIÉ, F. P.: "Una "nueva" obra de Huguet: El retablo de San Bernardino y el Ángel custodio", a *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, vol. I, 2, (1942), pp. 11-33.

Ainaud-Gudiol-Verrié, 1947

AINAUD, Joan, GUDIOL, José i VERRIÉ, F.P.: *Catálogo Monumental de España. La ciudad de Barcelona*, vols. I i II, CSIC, Madrid 1947.

Alcaraz, 1998

ALCARAZ, Jordi: *El órgano. Presentación. Fundamentos y Características sonoras. Evolución histórica*. Editorial Milenio, Lleida 1998.

Alcover-Moll, 1985

ALCOVER, Antoni Maria; MOLL, Francesc de Borja: *Diccionari català-valencià-balear*, Palma de Mallorca, 1985.

Aldana, 1974

ALDANA FERNÁNDEZ, Salvador: "El lenguaje simbólico en la escultura de la Lonja de Valencia" a *Goya*, nº 119, vol. XX, març-abril 1974, Madrid 1973-1974, pp. 272-283.

Aldana, 1982

ALDANA FERNANDEZ, Salvador: "Artistas y artesanos en la Lonja de Valencia" a *Cuadernos de Trabajo*, València 1982, pp. 7-36.

Aldana, 1985

ALDANA FERNÁNDEZ, Salvador: "El programa iconográfico de la capilla de la lonja de Valencia" a *Archivo Español de Arte Valenciano*, any LXVI núm. únic, València 1985, pp. 23-29.

Aldana, 1994

ALDANA FERNÁNDEZ, Salvador: *La Lonja*, Generalitat Valenciana, Consell Valencià de Cultura, 1994.

Almerich, 1996

ALMERICH I PADRÓ, Paulina: *Una història diferent: Les Parròquies del Maresme*. Associació Cultural Vallgorguina, Vallgorguina 1996.

Alomar i Esteve, 1987

ALOMAR I ESTEVE, Gabriel: "Sobre les estades a Mallorca dels arquitectes Gaudí i Le Corbusier", *Estudis Baleàrics*, núm. 27, 1987, pp. 71-74.

Alonso, 1976

ALONSO GARCIA, Gabriel: *Los maestros de "La Seu Vella de Lleida" y sus colaboradores*, CSIC, Lleida 1976.

Alsamora, 1997

ALSAMORA I JIBALLÍ, Alfons: Vimbodí, Col. La Creu de Terme, núm. 1, Cossetània Edicions, Valls, 1997.

Altarriba, s.a.

ALTARRIBA, Emilia: *Montblanc. Una vila medieval*, La bola de vidre, Tarragona, s.a.

Ambrós, 1982

AMBRÓS I MONSONÍS, Jordi: *El monestir de Sant Cugat del Vallès*, Vilassar de Mar, 1982.

Anglés, 1948

ANGLÉS, Higinio: *El órgano de la catedral de Lérida en 1543-1556*, dins *Anuario Musical III* (1948), p. 210-211.

Angulo, 1982

ANGULO ÍÑIGUEZ, Diego: *Historia del Arte*, 2 vols. Madrid, 1982.

Ara Gil, 1977

ARA GIL, Clementina Julia: “Escultura gòtica en Valladolid y su provincia”, Valladolid, 1977.

Ara Gil, 2001

ARA GIL, Clementina Julia: “Escultura en Castilla y León en la época de Gil de Siloe. Estado de la cuestión”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Arena, 1966

ARENA, H.L.: “Las sillerías de coro del maestro Rodrigo Alemán”, *Boletín del Seminario de Arte y Arqueología*, Universidad de Valladolid, tomo XXXII, 1966, pp. 89-123.

Autisent, 1958

AUTISENT, Miguel: “El problema del traslado del coro de la catedral basílica: La liturgia no es espectáculo”, *El Correo Catalán*, juny de 1958, p. 4.

Ausseil, 1970

AUSSEIL, L.: “Répertoire des facteurs d’orgues catalans du XIV<sup>e</sup> au XX<sup>e</sup> siècle”, *L’orgue en Catalogne et dans les Pyrénées-Orientales, Cahiers et memories de l’orgue II*, 1970, pp. 21-32.

AA.VV., 1983

AA.VV.: *Solc. Literatura catalana*, Edicions 62, Barcelona, 1983.

AA.VV., 1992

AA.VV.: *El retablo aragonés del siglo XVI. Estudio evolutivo de las mazonerías*, Gobierno de Aragón, Departamento de Cultura y Educación, Zaragoza, 1992.

Aymar, 1985

AYMAR PUIG, Antoni: “Los órganos de Santa Maria del Mar”, a *El Correo Catalán*, Edición de la tarde, 31 diciembre 1895, pp. 3-5.

Azcarate, 1990

AZCARATE, José: *Arte gótico en España*, Madrid 1990.

Badia, 1998

BADIA BATALLA, Francesc: Montblanc. *Petita guía turística*, Montblanc, 1998.

Baldelló, 1946

BALDELLÓ, F.: “Organos y organeros en Barcelona (siglos XIII-XIX)”, *Anuario Musical*, I, 1946, pp. 195-231.

Baldelló, 1949

BALDELLÓ, F.: “Los organos de la Basílica parroquial de Nuestra Señora de los Reyes (Pino) de Barcelona, siglos XV-XVI”, a *Anuario Musical*, IV, 1949, p. 157-158.

Barrachina, 1989

BARRACHINA, Jaume: "Làpida del condestable" a *MILLENNVM. Història i Art de l'Església Catalana*. Generalitat de Catalunya. Catalunya. 1000 Anys. Barcelona, 3 de maig al 25 de juny de 1989, p. 388.

Barral, 1994

BARRAL I ALTET, Xavier: *Les Catedrals de Catalunya*, fotografies de Jordi Gumí, Edicions 62, Barcelona 1994.

Barraquer, 1906

BARRAQUER I ROVIRALTA, Cayetano: *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, 2 vols., Barcelona, 1906.

Bassegoda, 1925

BASSEGODA I AMIGO, Bonaventura: *Santa Maria de la Mar*, Barcelona, 1925, vol. I i II.

Bassegoda Nonell, s/d

BASSEGODA NONELL, Joan: *Antonio Gaudí*, Tarragona, s/d.

Batlle, 1993

BATLLE, Carme: "La casa i l'obrador de Pere Sanglada, mestre d'imatges de Barcelona (+1408)", *D'Art*, núm. 19, 1993, pp. 85-96.

Baucells, 1987

BAUCELLS I REIG, Josep: *El Maresme i la Pia Almoïna de la Seu de Barcelona: Inventari de Pergamins*. Col·lecció Catàleg-Inventari d'Arxius Eclesiàstics de Catalunya, núm. 3/ Catàleg de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, núm. 3, Ed. Departament de Cultura de la Generalitat, Barcelona 1987.

Benet, 1928

BENET, Rafael: "El projectat trasllat del cor de la Seu de Barcelona", I i II, a *La Veu de Catalunya* 20 i 25 de desembre de 1928.

Bennàsar, 2002

BENNÀSAR COLL, Bernat: *El comentari de l'obra d'art. Metodologia i exemples*. Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura, 2002.

Bernadó, 1987

BERNADÓ I MURUGO, Jordi, et al.: *Tremp, 1884-1984. Cent anys d'història*, Ed. Virgili & Pagès, S.A., Lleida, 1987.

Berg-Sobré, 2003

BERG-SOBRE, Judith: "Sobre Bartolomé Bermejo" a *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva època*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, febrer-maig de 2003, pp. 19-27.



Bermejo, 2003

BERMEJO, Elisa: “Bartolomé Bermejo. Pintor viatger” a *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva època*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, febrer-maig de 2003, pp. 99-105.

Beseran, 1990a

BESERAN, Pere: “Mare de Déu amb el Nen” i “Relleu d'un sant bisbe” a *Fons del Museu Frederic Marès/I. Catàleg d'escultura i pintura medievals*. Direcció científica: Francesca Español i Joaquín Yarza. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1990. pp. 363 i 376.

Beseran, 1990b

BESERAN, Pere: “La intervenció de Jordi de Déu a la catedral de Barcelona. L'obra de pedra del cor i els seus problemes”, *Lambard*, 4 (1990), pp. 159-195.

Blanc, 2001

BLANC, Monique: “Les frises oubliées de Vélez Blanco”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Bonnassie, 1975

BONNASSIE, Pierre: *La organización del trabajo en Barcelona a fines del siglo XV*, CSIC, Barcelona 1975.

Bosch, 1998-1999a

BOSCH I BALLBONA, Joan: *Pere Nunyes i Henrique Fernandes*, a *De Flandes a Itàlia. El canvi de model en la pintura catalana dels segles XVI: el bisbat de Girona*. Exposició. Novembre de 1998 - abril de 1999, Museu d'Art de Girona, pàgs.106-110.

Bosch, 1998-1999

BOSCH I BALLBONA, Joan: *Pere Serafí*, a *De Flandes a Itàlia. El canvi de model en la pintura catalana dels segles XVI: el bisbat de Girona*. Exposició. Novembre de 1998 - abril de 1999, Museu d'Art de Girona, pp. 227-229.

Bosch, 2000-2001

BOSCH I BALLBONA, Joan: “Pedro Vilar, Claudi Perret, Gaspar Bruel i el rerecor de la catedral de Barcelona”, a *Locus Amoenus*, 5, 2000-2001, pp. 149-177.

Bosch-Egea, 2002

BOSCH PARER, Carles, EGEA CODINA, Antoni: *Mil anys de domini episcopal a Bàscara (817-1845)*, Ajuntament de Bàscara, Bàscara, 2002.

Bosing, (1973) 2000

BOSING, Walter: *El Bosco. La obra completa – Pintura*, Ed. Taschen, (1973) 2000.

Bracons-Terés, 1984

BRACONS I CLAPÉS, Josep, TERÉS I TOMÁS, Maria Rosa: *Escultura gòtica*, a *Art Català. Estat de la Qüestió*, Vè Congrès del CEHA, Barcelona, 1984.

Bracons-Terés, 2002

BRACONS I CLAPÉS, Josep, TERÉS I TOMÁS, Maria Rosa: “La catedral de Barcelona” dins *L’Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. I, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 2002, pp. 274-301.

Bracons, 1990

BRACONS I CLAPÉS, Josep: *Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. Catàleg de l’Art Romànic i Gòtic*. Ed. Patronat del Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. Barcelona, 1990.

Cabo, 1979

CABO DELCLÒS, Luís: *Artistes i artesans que en el transcurs dels segles, han intervingut al temple parroquial de Sant Just i Pastor de Barcelona*. Arxiu Diocesà de Barcelona, 1979.

Camps, 1950

CAMPS CAVA, Eduardo: “Notas Historicas de Guissona. L’obra de Fluvià”, *Ilerda*, núm. XIV, enero-diciembre, año VIII-1950, pp. 155-193.

Cañellas, 1996

CAÑELLAS, Sílvia: “Els Fontanet: tradició i canvis en la vitralleria del darrer gòtic”, *Lambard IX*, 1996, pp. 133-157.

Cañellas-Domínguez, 2003

CAÑELLAS, Sílvia i DOMÍNGUEZ, Carme: “Bartolomé Bermejo i el vitrall” a *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva època*, Museu Nacional d’Art de Catalunya, Barcelona, febrer-maig de 2003, pp. 63-67.

Capdevila, 1934

CAPDEVILA, Sanç: “La Seu de Tarragona”, *Anacleta Sacra Tarraconensia*, vol. X, Barcelona, 1934, pp. VIII-192.

Carbonell, 2000

CARBONELL i BUADES, Marià: “La producció artística del coro de la catedral de Barcelona en la època del Toisón de Oro”, *De la unió de coronas al imperio de Carlos V*, Actes del Congrés Internacional, vol. III, Barcelona 2000, pp. 181-212.

Carbonell, 2000-2001

CARBONELL I BUADES, Marià: “Bartolomé Ordóñez i el cor de la catedral de Barcelona”, a *Locus Amoenus*, 5, 2000-2001, pp. 127-147.

Carbonell, 2002

CARBONELL I BUADES, Marià: “L’insòlit trasllat de la capella de Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Barcelona a mitjan segle XVI”, a *Butlletí MNAC*, 6, 2002, pp. 97-107.

Carbonell, 2003

CARBONELL I BUADES, Marià: “Marc Safont (CA. 1385-1458) en l’Arquitectura barcelonina del segle XV. Documents per a un esbós biogràfic”, a *Estudis Històrics i*

*Documents dels Arxius de Protocols*, XXI, Col·legi de Notaris de Catalunya, Barcelona 2003.

Carbonell, 1983

CARBONELL i ESTELLER, Eduard: *L'Art Català*, (2 vols), vol. I, Ed. Nauta. Gran Enciclopèdia Temàtica Catalana. Dolça Catalunya, Barcelona 1983.

Carbonell-Sureda, 1997

CARBONELL, Eduard, SUREDA, Joan: *Tresors Medievals del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, Barcelona 1997.

Carbonell, P., 1926

CARBONELL, Pedro: "La escultura en Cataluña especialmente la funeraria", a *Museum*, vol. VII, núm. 4, 1926, pp. 125-164.

Carreras, 1922

CARRERAS, Josep Rafel: "Algunes audicions musicals del temps vell a Santa Maria del Mar de Barcelona", *Revista Musical Catalana. Butlletí de l'Orfeó Català*, núm 217, gener 1922.

Carreras Candi, 1913-1914

CARRERAS I CANDI, Francesc: "Les obres de la catedral de Barcelona", *Boletín de la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona*, vol. VII, 1913-1914, p. 22-30, 128-136, 302-317 i 510-515.

Casademunt, 1886

CASADEMUNT, J.: *Santa Catalina. Recopilación y ampliación de los borradores de la monografía de la iglesia y claustro del derruido convento de Padres Dominicos de Barcelona que por encargo de la Real Junta de Comercio de Cataluña practicó en 1837 don José Casademunt*, Barcelona, 1886.

Casanelles, 1961

CASANELLES, Enrique: "Gaudí en Mallorca", *Destino*, núm. 1272, 23 desembre 1961, pp. 42-43.

Catalá, 1983

CATALÁ GORGUES, Miguel Ángel: *Catálogo Monumental de la Ciudad de Valencia*, Caja de Ahorros de Valencia, Valencia 1983.

Carrère, 1967

CARRÈRE, Claude: *Barcelona 1380-1462. Un centre econòmic en època de crisi*, 2 vols, Barcelona 1977, (primera edició París-La Haye, 1967).

Carrerres, 1936

CARRERES VALLS: *El llibre a Catalunya, 1338-1590*, Barcelona 1936.

Casademunt, 1886

CASADEMUNT, José: *Santa Catalina. Recopilación y ampliación de los borradores de la monografía de la iglesia i claustro del derruido convento de Padres Dominicos de*

*Barcelona que por encargo de la Real Junta de Comercio de Cataluña practicó en 1837 don José Casademunt, Barcelona 1886.*

Cascio-Levy, 1992

CASCIO, Agnes - LEVY, Juliette: "Etude technologique des retables en terre cuite" a *Retables en terre cuite des Pays-Bas, XV-XVI siecles: Etude stylistique et technologique*, edició especial de *Annales d'histoire de l'art et d'archeologie de l'universite libre de Bruxelles*, Brussel·les, 1992.

Casellas, 1902

CASELLAS, Raimon: "Pintura gòtica Catalana", *La Veu de Catalunya*, 23 octubre 1902.

Castella, 1970

CASTELLA, Gastón: *Historia de los Papas*, vol. III, Madrid 1970.

Chapuis, 2003

CHAPUIS, Julien: *Tilman Riemenschneider. Master Sculptor of the Late Middle Ages*, Londres, 2003.

Chiner-Simó, 1993

CHINER VIVES, Juan José, SIMÓ CANTOS, José Manuel: *Catàleg de Monuments i Conjunts de la Comunitat Valenciana*, coordinació general, Joaquín Bérchez Gómez, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, València, 1983.

Cirici, 1976

Cirici Pellicer, Alexandre: *El Arte Catalán*. Alianza Editorial/ Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1988.

Clavell, 1990

CLAVELL I NOGUERAS, J.: *Argentona. Història i records*. Ajuntament d'Argentona, 1990.

Conejo, 2002

Conejo Da Pena, Antoni: "Els convents mercedaris", dins *L'Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. I, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 2002, pp. 336-337.

Conill, 1929

CONILL, Bonaventura: "El problema de la Catedral de Barcelona ¿pot estudiar-se desapassionadament?", a *La Veu de Catalunya*, 22 gener 1929.

Cornudella, 1998-1999

CORNUDELLA I CARRÉ, Rafael: "Aine Bru. Retaule de Sant Cugat, *Sant Guerrer*", a *De Flandes a Itàlia. El canvi de model en la pintura catalana dels segles XVI: el bisbat de Girona*. Exposició. Novembre de 1998 - abril de 1999, Museu d'Art de Girona, pp. 45-51.

Cornudella, 2004

CORNUDELLA, Rafael: "El Mestre de la Llotja de Mar de Perpinyà (àlies Mestre de Canapost; àlies Mestre de la Seu d'Urgell)", a *Locus Amoenus*, 7, 2004, pp. 137-169.

Cuadrada, 1988

CUADRADA, Coral: *El Maresme Medieval: hàbitat, economia i societat, segles X-XIV*. Premi Iluro 1987, Caixa d'Estalvis Laietana Mataró, Ed. Rafael Dalmau, Barcelona, 1988.

Cubeles, 1993

CUBELES I BONET, Albert: "Anotacions sobre la producció historiogràfica a propòsit de la catedral de Barcelona en el període 1882-1952", *D'Art*, núm. 19, 1993, pp. 15-28.

Dalmases-José, 1984

DALMASSES, Núria de, JOSÉ I PITARCH, Antoni: *Història de l'Art Català. L'Art Gòtic*, s. XIV-XV, vol. III, Edicions 62, Barcelona, 1984.

Didier, 2001

DIDIER, Robert: "L'Art Hispano-Flamand. Reflexions crítiques. Consideracions concertant des sculptures espagnoles et brabanconnes" a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001, pp. 213-244.

Domenge, 1997

DOMENGE, Joan: *L'obra de la Seu de Mallorca: el procés de construcció de la catedral de Mallorca en el tres-cents*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma de Mallorca 1997.

Duran i Cañameras, 1920

DURAN I CAÑAMERAS, Félix: *La escultura en Cataluña en el siglo XV*, Barcelona 1920.

Duran y Cañameras, 1924

DURAN Y CAÑAMERAS, Félix: *La escultura en los países que formaron parte de la Corona de Aragón y especialmente en Cataluña desde el siglo V al XVI*, Barcelona 1924.

Duran i Cañameras, 1926

DURAN I CAÑAMERAS, F.: *La escultura medieval catalana*, Madrid 1926.

Duran i Sanpere, 1929

DURAN I SANPERE, Agustí: "La Pietat del portal de la seu de Barcelona", *Vida Cristiana*, vol. XVI, núm. 132, 1929, pp. 323-333.

Duran i Sanpere, 1929b

DURAN I SANPERE, Agustí: "Un Retaule de Sant Sever exiliat i repatriat", *Vida Cristiana*, vol. XVI, núm. 133, 1929, pp. 383-389 i núm. 134, 1929, pp. 419-427.

Duran Sanpere, 1934

DURAN SANPERE, Agustí: "Els retaules de pedra", a *Monumenta Cataloniae*, (2 vols.) vol. II, Barcelona, 1934.

Duran Sanpere, 1945

DURAN SANPERE, Agustí: "Monumentos Eulalianos en la Plaza del Angel", a *Instituto Nacional de Divulgación Histórica*. Divulgación Histórica. Barcelona, vol. I, 1945.

Duran Sanpere, 1946

DURAN SANPERE, Agustí: “Visita a la Catedral. Octava jornada: La capilla del Obispo Escales y el Coro”, *Barcelona-Divulgación Histórica*, vol. II 1946, pp. 336-342.

Duran Sanpere, 1947

DURAN SANPERE, Agustí: “Visita a la Catedral. Novena jornada: El coro, sus esculturas y sus tallas”, *Barcelona-Divulgación Histórica*, vol. III 1947, pp. 15-19.

Duran i Sanpere, 1948

DURAN I SANPERE, Agustí: *Un elogio a Barcelona*, Divulgación Histórica, tomo VI, Barcelona 1948.

Duran i Sanpere, 1955

DURAN SANPERE, Agustí: *L'Art Català. L'Escultura*, vol. I, Ed. Aymà, S.L. Editors, Barcelona 1955.

Duran Sanpere, 1956

DURAN SANPERE, Agustí: “Escultura gòtica”, dins d'*Ars Hispaniae*, vol. VIII, Ed. Plus Ultra, Madrid, 1956.

Duran i Sanpere, 1960

DURAN I SANPERE, Agustí: *Per a la història de l'art a Barcelona. Glosses a documents dispersos*, Barcelona, 1960.

Duran i Sanpere, 1972

DURAN I SANPERE, Agustí: *Barcelona i la seva Història. La formació d'una gran ciutat*, vol. I, Ed. Curial, Documents de Cultura, Barcelona 1972.

Duran i Sanpere, 1973

DURAN I SANPERE, Agustí: *Barcelona i la seva Història. La societat i l'organització del treball*, vol. II, Ed. Curial, Documents de Cultura, Barcelona 1973.

Duran i Sanpere, 1975

DURAN I SANPERE, Agustí: *Barcelona i la seva Història. L'art i la cultura*, vol. III, Ed. Curial, Documents de Cultura, Barcelona, 1975.

École Nationale des Chartres, 2001

ÉCOLE NATIONALE DES CHARTRES (2001a). *Conseils pour l'édition des textes médiévaux, Fascicule I, Conseils généraux*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques, École Nationale des Chartres.

(2001b) *Conseils pour l'édition des textes médiévaux, Fascicule II, Actes et documents d'archives*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques, École Nationale des Chartres.

Elías, 1926

ELÍAS, Feliu: *La Catedral de Barcelona*, Ed. Barcino, Barcelona 1926.

Elias de Tejada, 1926

ELIAS DE TEJADA, Francisco: *La Catedral de Barcelona*, Barcelona 1926.

Español, 1996

ESPAÑOL, Francesca: “La fortuna de Sant Benet després de l'exclaustració” a *Sant Benet del Bages*, Barcelona 1996, pp. 103-114.

Español, 1998-1999

ESPAÑOL, F.: “El sepulcro de Fernando de Antequera y los escultores Pere Oller, Pere Johan, y Gil Morlanes, en Poblet”, a *Locus Amoenus IV* (1998-1999), pp. 81-106.

Español, 2001

ESPAÑOL BERTRAN, Francesca: “La escultura tardogótica en la Corona de Aragón”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Español, 2002

ESPAÑOL, Francesca: *El gòtic català*, Fundació Caixa Manresa, Angle Editorial, Barcelona 2002.

Estrada, 1986

ESTRADA, G.: “L'orgue de Pere Flamench a la Seu de Barcelona”, *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia*, 2 (1986), pp. 23-40.

Fàbrega, 1978

FÀBREGA I GRAU, Mn. Àngel: *La vida quotidiana a la catedral de Barcelona en declinar el Renaixement. Any 1580*, Barcelona 1978.

Fàbrega, 1989

FÀBREGA I GRAU, Mn. Àngel: “Projecte del portal major de la catedral de Barcelona”, dins de *Millennvm. Història i Art de l'Església Catalana*, Barcelona 1989, p. 407.

Falomir, 1996

FALOMIR FAUS, Miguel: *Arte en Valencia, 1472-1522*, Generalitat Valenciana. Consell Valencià de Cultura, València 1996.

Farré, 1983

FARRÉ SANPERA, Carme: *El Museo de Arte de Cataluña*, Edicions 62, “La Caixa”, Barcelona, 1983.

Fernández y González, 1974

FERNANDEZ Y GONZÁLEZ, Ángel R.: *Jovellanos y Mallorca*, Palma de Mallorca 1974.

Ferrà i Juan, 1911

FERRÀ I JUAN, Miquel Ramon.: “De Mallorca. Sobre la reforma de la Seu”, *La Veu de Catalunya*, 30 de novembre de 1911.

Ferrà i Perelló, 1905

FERRÀ I PERELLÓ, Bartomeu: "Restauració de la Seu de Mallorca", *Il·lustració Catalana*, núm. 84, 8 de gener de 1905, p. 25.

Fité i Llevot, 1989

FITÉ I LLEVOT, Francesc: "Sant Vicenç Màrtir", dins de *Millenym. Història i Art de l'Església Catalana*, Barcelona 1989, p. 368-369.

Fité i Llevot, 1995

FITÉ I LLEVOT, Francesc: "La música a la Seu Vella de Lleida. Noves aportacions a la documentació d'orgueners, organistes, mestres de cant y cantors dels segles XV-XVI. L'època del bisbe Agustí (1561-1577)", a *Antoni Agustí bisbe de Lleida i arquebisbe de Tarragona (1517-1586). Aportacions entorn del marc socio-cultural de Catalunya en la seva època*, Lleida, Amics de la Seu de Lleida, 1995, pp. 113-172.

Fité i Llevot, 2001

FITÉ I LLEVOT, Francesc: "Franci Gomar y el nuevo coro de la "Seu Vella" de Lleida", a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Folch i Torres-Benet-Gifreda, 1929

FOLCH I TORRES, Joaquim, BENET, Rafael, GIFREDA, Marius: "Nota de la redacció" a *Gasetta de les Arts*, gener de 1929, p. 7.

Folch i Torres, 1915-1920

FOLCH I TORRES, Joaquim: "Pintures de les portes d'un orgue de la Seu d'Urgell" a *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, 1915-1920, pp. 787-792.

Folch i Torres, 1928

FOLCH I TORRES, Joaquim: "El trasllat del Cor de la Catedral de Barcelona", *La Veu de Catalunya*, 28 desembre 1928.

Folch i Torres, 1929a

FOLCH I TORRES, J.: "Defensem amb l'apassionament que promouen les coses que s'estimen, el Cor de la Catedral de Barcelona", *La Veu de Catalunya*, I, II i III, 17, 18 i 20 gener 1929.

Folch i Torres, 1929b

FOLCH I TORRES, Joaquim: "No en defensa del Cor de la catedral, però sí en defensa dels articles on el defensava", a *La Veu de Catalunya*, 25 gener 1929.

Font i Sagué, 1898

FONT I SAGUÉ, Norbet: "Les gàrgoles de Barcelona", Barcelona, 1898.

Font i Sagué, 1901

FONT I SAGUÉ, Norbet: "La caricatura en lo chor de la Seu barcelona", *La Il·lustració Llevantina*, any II, Barcelona 1901, pp. 140-141 i 152.



Franco, 1996

FRANCO MATA, Ángela: “Escultura gòtica en ceràmica policromada de la escuela de Utrech en España” a *Boletín del Museo Arqueológico Nacional*, XIV, 1996, pp. 119-129.

Fransen, 2001

FRANSEN, Bart: “La difusión de un apostolado de origen bruselense a lo largo del siglo XV y su reflejo en la obra de Rodrigo Alemán”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Freixa, 1982

FREIXA I GIRALT, Josep: *Recull de dades per a una Història de Sant Martí de Provençals*, Barcelona, 1982.

Freixas, 1983

FREIXAS I CAMPS, Pere: *L'Art Gòtic a Girona. S. XIII i XV*, Institut d'Estudis Catalans i Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1983.

Freixas, 1986

FREIXAS, Pere: “Documents per a l'art renaixentista català. L'escultura gironina a la primera meitat del Cinc-cents”, a *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXVIII, 1986, pp. 245-279.

Freixas, 2002

FREIXAS I CAMPS, Pere: “La catedral de Girona”, dins *L'Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. I, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 2002, pp. 302-324.

Fulbrook, 1995 (1990)

FULBROOK, Mary: *Historia de Alemania*, Cambridge University Press, 1995 (1990).

Furió, 2000a

FURIÓ, Vicenç: *Sociologia de l'Art*, Barcanova, Manuals Universitaris, Barcelona, 1995, vegeu també versió en castellà revisada i ampliada, *Sociologia del Arte*, Col. Arte Cátedra, Madrid, 2000.

Furió, 2000b

FURIÓ, Vicenç: “Arte, Fortuna Crítica y Recepción”, *Kalias*, núm. 23-24, 2000, pp. 7-31.

Galera-Artés, 1959

GALERA I ISERN, Lluís, ARTÉS I LLOVET, SALVADOR: *Notes històriques de la parròquia de Sant Feliu d'Alella*, Alella, 1959. Segona edició 1975. Pròleg d'Agustí Duran Sanpere.

Galilea, 2003

GALILEA ANTON, Ana: “Martin Schongauer i la seva importància en la pintura hispanoflamenca” a *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva época*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, febrer-maig de 2003, pp. 87-97.

Galtés, 1985

GALTÉS PUJOL, Joan: *Guia Històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet*, Mollet del Vallès, 1985.

Garriga, 1986a

GARRIGA, Joaquim: "La Pietat Desplà", *Thesauru/Estudis. L'Art als Bisbats de Catalunya*. Fundació Caixa de Pensions. Barcelona 1986, pp. 166-169.

Garriga, 1986b

GARRIGA, Joaquim, amb la col·laboració de Marià Carbonell: *L'època del Renaixement (segle XVI)*, Col. Història de l'Art Català, Edicions 62, Barcelona 1986.

Garriga, 1991

GARRIGA, Joaquim: "La Seu Vella de Lleida en el llindar de l'època moderna: l'obra artística del segle XVI", a *Actes del Congrés de la Seu Vella de Lleida*, Lleida, La Paeria, 1991, pp. 281-293.

Garriga, 1995

GARRIGA RIERA, Joaquim: "Un "escultor sin obra" del siglo XVI: mestre Joan de Tours, imaginaire, ciutadà de Barcelona", a *Homenaje al profesor Martín González*, Universidad de Valladolid, 1995, pp. 343-355.

Garriga, 1998-1999

GARRIGA RIERA, Joaquim: *Joan de Borgonya*, a *De Flandes a Itàlia. El canvi de model en la pintura catalana dels segles XVI: el bisbat de Girona*. Exposició. Novembre de 1998 - abril de 1999, Museu d'Art de Girona, pp. 55-61.

Garriga, 2000

GARRIGA RIERA, Joaquim: "Joan de Borgonya, pintor del XIX<sup>o</sup> capítulo de la orden del Toisón de Oro", a *De la unión de coronas al imperio de Carlos V*, Actes del Congrés Internacional, vol. III, Barcelona 2000, pp. 121-180.

Gasol, 1986

GASOL, Josep M.: *La Seu de Manresa. Petita Guia informativa*, Col·legiata Basílica Santa Maria de Manresa, Manresa, 1986.

Gaudí y Jujol, 1983

"Gaudí y Jujol en la catedral de Palma de Mallorca", *Arquitectura*, núm. 244, setembre-octubre, 1983, any LXIV, IV època, p. 38.

Gavara, 1997

GAVARRA PRIOR, Juan J.: *La Seu de la Ciutat. Catàleg de plànols, traces i dibuixos de l'Arxiu de la Catedral de València (Fons històric)*, Roma 1997.

Gazulla, 1818

GAZULLA, F.D.: *La patrona de Barcelona y su Santuario*, Barcelona 1918.

Gonzalo Bango, 2001

GONZALO BANGO TORVISO, Isidro: “Simón de Colonia y la ciudad de Burgos. Sobre la definición estilística de las segundas generaciones de familias de artistas extranjeros en los siglos XV y XVI”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Gómez Bárcena, 1992

GÓMEZ BÁRCENA, M.J., “Retablos flamencos en España”, a *Historia 16, Cuadernos de Arte Español*, núm. 16, Madrid, 1992.

Gregori, 1987

GREGORI, J.M.: *La música del Renaixement a la catedral de Barcelona, 1450-1580*, tesi doctoral, ed. microfítxa, Universitat Autònoma de Barcelona, 1987.

Gudiol, 1933

GUDIOL I CUNILL, Josep: *Nocions d'Arqueologia Sagrada Catalana*, (1902), vol. II, segona edició, Vic, 1933.

Gudiol i Ricart, 1974

GUDIOL I RICART, José: *Cataluña. Tierras de España*. (2 vols.), vol. I, Editorial Noguer, S A, Publicaciones de la Fundación Juan March, Madrid, 1974.

Gudiol-Alcolea, 1987

GUDIOL, Josep, ALCOLEA I BLANCH, Santiago: *Pintura Gòtica Catalana*, Edicions Polígrafa, S.A., Barcelona 1987.

Heim, 2001

HEIM, Dorothee: “El retablo mayor de la catedral de Toledo: nuevos datos sobre la predela”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Hernández-Arias, 1995

HERNÁNDEZ REDONDO, José Ignacio, ARIAS MARTÍNEZ, Manuel: “La silla de Rodrigo Alemán en el Museo Nacional de Escultura”, dins de *Estudios de Arte. Homenaje al professor Martín González*. Universidad de Valladolid, 1995, pp. 373-379.

Hernando, 1994

HERNANDO, José L.: “Los artistas llegados al foco barcelonés durante el gótico internacional (1390-1350): Procedencia, actividad y posible asentamiento. Aspectos documentales”, a *Lambard*, vol. VI, (1991-1993), 1994, pp. 359-388.

Hillebrand, 1996

HILLEBRAND, Melani (editor Jane Turner): *Pietà* a “The Dictionary of Art”, vol. 24, (34 vols.) Ed. Grove, New York, 1996.

Jacobs, 1998

JACOBS, Lynn F.: *Early Netherlandish Carved Altarpieces, 1380-1550. Medieval Tastes and Mass Marketing*. Cambridge University Press 1998.

Janke, 1993

JANKE, R. S.: "Resurrección de Lazaro" a *Signos. Arte y cultura del Alto Aragón, Catalogo Exposición*, Osca, 1993. pp. 472-273.

Janke, 1998

JANKE, R. S.: "Some observations on Pere Johan and the main retable of the Seo of Zaragoza", *Miscel·lania en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*, vol. I, Barcelona 1998, pp. 417-423.

Jardí, 1998

JARDÍ ANGUERA, Montserrat: "L'Orant de la Mare de Déu de Sales" a *Història de Viladecans. Els antecedents ibèrics i romans*, Viladecans, 1998, pp. 154-155.

Jardí, 2002

JARDÍ ANGUERA, Montserrat: "Miquel Luch i la seva intervenció al cor de la catedral de Barcelona: noves aportacions" a *Butlletí del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, núm. 6, 2002, pp. 45-54.

Jordà, 1993

JORDÀ I CAPDEVILA, Josep M.: *Molins de Rei. La paròquia de sant Miquel Arcàngel*, Molins de Rei, 1993.

José i Pitarch, 1986

JOSÉ I PITARCH: Antoni: *Les arts plàstiques: l'escultura i la pintura gòtiques. Els mestres i les obres: monuments i qüestions*, dins *Història de l'Art al País Valencià*, 2 vols., obra dirigida per E. Llobregat i J. F. Yvars, Tres i quatre, Biblioteca d'Estudis i Investigacions, València 1986.

Jung, 2000

JUNG, Jacqueline E.: "Beyond the Barrier: The Unifying Role of the Choir Screen in Gothic Churches", *Art Bulletin*, december 2000, vol. LXXXII, num. 4, pp. 622-657.

Junyent, 1976

JUNYENT, E.: *Sant Joan de les Abadesses*, Sant Joan de les Abadesses, 1976.

Kellenbenz, 1980

KELLENBENZ, Hermann: *Las relaciones económicas y culturales entre España y Alemania Meridional alrededor de 1500*, "Anuario de Estudios Medievales", vol. X, any 1980.

Kraus, 1984

KRAUS, Dorothy y Henry: *Las sillerias góticas españolas*, Alianza Editorias, Alianza Forma, Madrid 1984, versió espanyola de Ramón Rodríguez Álvarez.

Laborde, 1806

LABORDE, Alexandre: *Viatge Pintoresc i Històric. El Principat*, Biblioteca de l'Abat Oliva, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1974 (París 1806).

Lamaña, 1969

LAMAÑA, José M<sup>a</sup>: "Estudio de los instrumentos musicales en los últimos tiempos de la dinastía de la Casa de Barcelona", *Miscellanea Barcinonensia*, any VIII, núm. XXI. pp. 21-82, any VIII, núm. XXII, pp. 43-64, Barcelona 1969.

Liaño, sense data

LIAÑO MARTÍNEZ, Emma: *La catedral de Barcelona*, Ed. Everest, S.A. León, sense data.

*Llibre de les Solemnitats de Barcelona*

*Llibre de les Solemnitats de Barcelona*, Edició completa del manuscrit de l'Arxiu Històric de la Ciutat a cura de A. Duran Sanpere i Josep Sanabre, vol. I, 1424-1546, Barcelona 1930.

Llompарт, 1973

LLOMPART, G.: "Miscelanea de arquitectura y plástica sacra mallorquina (siglos XIII-XVI)", en *Anacleta Sacra Tarraconensia*, núm. 46, 1973, pp. 83-114.

Llompарт, 1977

LLOMPART, G. : *La pintura medieval mallorquina*, vol. I, Palma de Mallorca, 1977.

Longí, 1929

LONGÍ, Joan: "La controvèrsia sobre el trasllat del Cor de la nostra Catedral", a *Vida Cristiana*, any XVI, núm. 128, 1929, pp. 152-154.

Macià, 1992

MACIÀ, Montserrat: "Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona", a *Catalunya Romànica. El Barcelonès, El Baix Llobregat i El Maresme*, vol. XX, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1992, pp.165-167.

Madurell, 1943-1944

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: "Pedro Nunyes y Enrique Fernandes pintores de retablos (Notas para la historia de la pintura catalana de la primera mitad del siglo XVI)", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, 1943 vol. I-3 pp. 13-91; 1944 vol II-1, pp. 7-65; vol. II-2, pp. 25-72; vol. II-3, pp. 11-62.

Madurell, 1945

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: "Los maestros de la escultura renaciente en Cataluña", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, vol. III-1, gener 1945.

Madurell, 1945-1946

MADURELL I MARIMON, Josep M.: "El arte en la comarca alta de Urgel", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, III, 4, 1945, pp. 259-340; IV, I-2, 1946, pp. 9-172; IV, 3-4, 1946, pp. 297-416.

Madurell, 1947

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: “Escultores renacentistas en Cataluña”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, vol. V-3 i 4, juliol-desembre, 1947, pp. 205-339.

Madurell, 1948a

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: “Bartolomé Ordóñez”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, vol. VI, 1948, pàgs.345-373.

Madurell, 1948b

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: “Los contratos de obras en los protocolos notariales y su aportación a la historia de la arquitectura (siglos XIV-XVI)”, a *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, Colegio Notarial de Barcelona I, Barcelona, 1948.

Madurell, 1949

MADURELL MARIMÓN, José Maria: “Documentos para la Historia de los Maestros de capilla, organistas, órganos, organeros, músicos e instrumentos (siglos XIV-XVIII)”. *Anuario Musical*, IV, Barcelona, 1949, pp. 193-220.

Madurell, 1949-1950-1952

MADURELL I MARIMÓN, Josep M.: “El pintor Luís Borrassà. Su vida, su tiempo, sus seguidores y sus obras”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, 1949, vol. VII, pp. 9-325; 1950, vol. VIII, pp. 9-382; 1952, vol. X, pp. 9-363.

Madurell, 1950

MADURELL MARIMON, José M<sup>a</sup>: “El pintor Pedro Nunyes y el retablo de San Eloy de los Plateros de Barcelona”, *Museu*, vol. VI, 1950, separata, pp. 6-24.

Madurell, 1951

MADURELL MARIMÓN, José Maria: “Documentos para la Historia de los Maestros de capilla, cantores, organistas, órganos y organeros (siglos XIV-XVIII)”. *Anuario Musical*, VI, Barcelona, 1951, p. 213.

Madurell, 1954

MADURELL MARIMÓN, José M.: “Miguel Luch, un escultor cuatrocentista alemán en Barcelona”, *Sonderdruck aus Spanische Forschungen der Görresgesellschaft*, Münster Westfalen, 1954, pp. 164-197.

Madurell, 1958

MADURELL I MARIMON, Josep M.: “Notas documentales sobre el coro de la Seo de Barcelona”, *Archivo Español de Arte*, vol. XXXI, núm. 124, Madrid 1958, pp. 343-346.

Madurell, 1961

MADURELL MARIMÓN, José M.: *Molins de Rey. Fiestas y Ferias de la Candelaria. V Exposición Industrial, comercial y Agrícola*. Museo de Molins de Rey, 1961.

Madurell, 1968-1971

MADURELL I MARIMON, Josep M.: “Retaules antics”, *Ausa*, VI, 1968-1971, pp. 320, 333.

Madurell, 1970

MADURELL I MARIMON, Josep M.: *L'Art Antic al Maresme. (Del final del gòtic al barroc salomònic). Notes documentals*. Premi Iluro 1968. Edició de la Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró 1970.

Manent, 1879

MANENT I ABRIL, Pau: *Fets de Premià de Dalt (1838-1869)*, Premià de Dalt 1879.

Manote, 1989

MANOTE I CLIVILLES, M. Rosa: “Grup de la Mare de Déu de la Misericòrdia” a *Millenvm. Història i Art de l'Església Catalana*, Barcelona 1989, p. 378.

Manote, 2001a

MANOTE I CLIVILLES, M. Rosa: “Aportacions documentals sobre els escultors Pere Sanglada i Llorenç Reixac” a *Butlletí del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, núm. 4, 2001, pp. 13-18.

Manote, 2001b

MANOTE I CLIVILLES, M. Rosa: “La incidència del tardogòtic germànic en la col·lecció d'escultura gòtica del MNAC” a *Butlletí del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, núm. 5, 2001, pp. 131-135.

Marqués, 1975-1976

MARQUÉS CASANOVAS, Jaime: “El portal de los Apòstoles en la Seo de Gerona” a *Revista de Gerona*, núm. 71, pp. 1-7; núm 72, pp. 6-12; núm. 74, pp. 1-7, anys 1975-1976.

Martí Bonet, 1981

MARTÍ BONET, Josep M.: *Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. Vallès Oriental*, vols. I/1 i I/2, Arxiu Diocesà de Barcelona, 1981.

Martí, 1987

MARTÍ BONET, Josep M.: *Sant Vicenç de Sarrià. 1000 Anys d'Història*. Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona, vol. VI/I, Barcelona 1987.

Martí Bonet, 1989

MARTÍ BONET, Josep M.: *Sant Pere*, dins de *Millenvm. Història i Art de l'Església Catalana*, Barcelona 1989, p. 386.

Martí Bonet, 1989

MARTÍ BONET, Josep M.: “Altres esglésies de la diòcesi de Barcelona”, dins *L'Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. II, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 2003, pp. 112-114.

Martin, 1997

MARTIN, Michel: *La Statuaire de la Mise au Tombeau du Christ des XVe siècles en Europe occidentale*. Ed. Picard, París 1997.

Martínez de Aguirre, 2001

MARTÍNEZ DE AGUIRRE, Javier: “Notas sobre la importación de obras escultóricas en la Castilla bajomedieval”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Martínez Ferrando, 1936

MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.: “Pere de Portugal, Rei del catalans” a *Institut d'Estudis Catalans, Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica*, vol. VIII, Barcelona, 1936.

Martínez Ferrando, 1960

MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.: “La escultura de Pedro de Portugal” a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*. Ayuntamiento de Barcelona. Museo de Historia de la Ciudad, MCMLX, núm. 1, Separata, 1960.

Martorell, 1929

MARTORELL, Rafael: “Els cinc trasllats del cor de la Seu de Burgos, 1512-1552”, a *Vida Cristiana*, any XVI, núm. 132, 1929, pp. 334-336.

Martorell, 1930

MARTORELL, Rafael: “El trasllat del Cor de la Catedral de Granada”, a *Vida Cristiana*, any XVII, 1930, núm. 142, pp. 354-356.

Mas, 1908

MAS, Josep: *Nota Històrica de les relíquies dels Sants Màrtirs de Vilassar de Dalt*, Barcelona 1908.

Mas, 1910

MAS, Josep: “Nota Històrica de les relíquies dels Sants Màrtirs de Vilassar de Dalt”, *Notes Històriques del Bisbat de Barcelona* vol. VII, Barcelona 1910.

Mas, 1911

MAS, Josep: “Lo fossar de la Seu de Barcelona y ses inscripcions funeraries”, *Notes Històriques del Bisbat de Barcelona* vol. VIII, Barcelona 1911.

Mas, 1912

MAS, J.: “L’altar de Santa Cecília y els orgues de la Seu de Barcelona”, a *El Correo Catalán*, núm. 12476, 27 novembre 1912, p. 1.

Mas, 1913

MAS DOMÈNECH, Joseph: “Notes d’esculptors antics a Catalunya”, *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vol. VII, 1913-1914, p. 115-128 i 185-193.



Mas, 1916

MAS, José: *Guía. Itinerario de la Catedral de Barcelona*, Ed. La Renaixensa, Barcelona 1916.

Mas, 1923

MAS, Josep: *Nota Històrica: Inventari de la Sagristia de la Seu de Barcelona, pres en 1522*, Llib y Tip. Catòlica Pont, Barcelona 1923.

Mas, 1934

MAS, Josep: *La visita pastoral a la seu de Barcelona en 1578*, Barcelona 1934.

Masdeu, 1915-1917

MASDEU, Josep: “Dos retaules de Sant Joan de les Abadesses”, *Butlletí del Centre excursionista de Vic*, any III, (1915-1916-1917), núm XIII, vol. II, pp. 120-126.

Masdeu, 1926

MASDEU, Josep: *Sant Joan de les Abadesses*, Vic, 1926.

Masià, 1932

MASIÀ, Maria dels Àngels: “Joan Claperós i la tomba de Pere de Portugal” a *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XVII, 1932, p. 302-306.

Mata, 1997

MATA, Sofia: “El retaule de santa Maria Magdalena de Santes Creus (1510-1511)” a *Imatges de la Llegenda Daurada. El retaule de Santa Maria Magdalena de Santes Creus*, Catàleg de l'Exposició, Tarragona, 1997, pp. 50-59.

Mateo, 1970

Isabel MATEO GÓMEZ: “Algunos temas profanos en las sillerias de coro góticas españolas”, *Archivo Español de Arte*, núm. 170, 1970, pp. 181-192.

Mateo, 1971

Isabel MATEO GÓMEZ: “Temas iconográficos interpretados por el Maestro Rodrigo Alemán en la silleria de la Catedral de Toledo”, *Goya*, núm 105, Madrid, 1971, pp. 158-163.

Mateo, 1976

Isabel MATEO GÓMEZ: “Fábulas y refranes y emblemas en las sillerias góticas españolas”, *Archivo Español de Arte*, vol. XLIX, núm. 194, 1976, pp. 145-160.

Mateos, 2001

MATEOS RUSILLO, Santos M.: “La figura del artista-empresario en la escultura de la Corona de Aragón: Gil Morlanes El Viejo”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Maza, 1985

MAZA CARRIAZO, Juan de: *Los relieves de la Guerra de Granada en la silleria del coro de la catedral de Toledo*, Granada, 1985.

Menéndez-Solías, 1996-1997

MENÉNDEZ I PABLO, F. Xavier, SOLIAS I ARIS, Josep M.: “La villa romana de Santa Maria de Sales (Viladecans) en el context de la romanització del Baix Llobregat” a *Miscel·lània Arqueològica*; Separata, Museu d’Arqueologia de Catalunya, 1996-1997, pp.165-204.

Miguel, 1899

MIGUEL I BADIA, Francesc: “El relleu de la Pietat de la Catedral de Barcelona”, *Revista Hispània*, vol. I, núm. 1, 1899.

Miguel-Morte, 2000

MIGUEL, Pascual, MORTE, Carmen: *Retablo de Capella*, (Serie Patrimonio Recuperado, 12), Prames, Diputació General de Aragón, Zaragoza, 2000.

Misser, Figuerola, Martí Bonet, 1993

MISSER, Salvador, FIGUEROLA, Pere Jordi, MARTÍ BONET, Josep M.: *Catàleg Monumental de l’Arquebisbat de Barcelona. Olesa de Bonesvalls, parròquia de Sant Joan i Hospital de Cervelló (Penedès-Garraf)*, vol. V/1, Barcelona, 1993.

Montaner, 1929

MONTANER, Joan: “De Barcelona estant”, a *Patria* 24 gener 1929.

Morte, 2000

MORTE GARCÍA, Carmen: “La llegada del Renacimiento en la escultura aragonesa: de Fernando el Católico a Carlos V (1500-1530)”, *De la unió de coronas al imperio de Carlos V*, Actes del Congrés Internacional, Barcelona 2000, pp. 53-119.

Müller, 1966

MÜLLER, Theodor: *Sculpture in the Netherlands, Germany, France and Spain: 1400 to 1500*, The Pelican History of Art, Londres 1966.

Münzer, 1494-1495

MÜNZER, J.: *Viaje por España y Portugal (1494-1495)*, Madrid, 1991.

Negrín, 2001

NEGRIN DELGADO, Constanza: “Flandes y el Atlántico Ibérico: el mecenazgo artístico de Jacques de Groenemberg en la isla de La Palma”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.

Obrador, 1903

OBRADOR, M.: “Gaudí a Mallorca”, *Gazeta de Mallorca*, 2 de maig de 1903.

Olwer, 1928

OLWER, L. Nicolau d’: “El patrimoni comú”, a *La Publicidad*, 30 desembre 1928.

Oñate, 1978

OÑATE, Juan Ángel: “Las portadas interiores de la Catedral de Valencia”, *Archivo de Arte Valenciano*, año, XLIX, 1978.

Orduña, 1930

ORDUÑA VIGUERA, F.: *La talla ornamental de madera*, Madrid 1930.

Ors, 1944

ORS, Eugenio D': "Los coros en las catedrales españolas", dins *Teoría de los Estilos y Espejo de la Arquitectura*, Madrid 1944, pp. 341-361.

Ortoll, 1996

ORTOLL I MARTÍN, Ernest: "Algunas consideraciones sobre la iglesia de Santa Caterina de Barcelona", a *Locus Amoenus*, 2, 1996, pp. 47-63.

Pallejà, 1997

PALLEJÀ PUJOL, Josep M.: *Diari de la guerra civil a Tiana: 1936-1939*. Col·lecció Cost de Llevant, Argentona, 1997.

Pavia, 1978-1980

PAVIA, J.: "Historia del órgano mayor de la Catedral de Barcelona (1538-1952)", *Anuario Musical*, XXXIII-XXXV (1978-1980), pp. 81-130.

Pérez Martín, 1935

PÉREZ MARTÍN, José M.: "Pintores valencianos medievales y modernos. Addenda", a *Archivo Español de Arte y Arqueología*, Madrid 11, 1935, pp. 293-312.

Périer-d'Ieteren, 1990

PÉRIER-D'IETEREN, Catheline: *Le marché d'exportation et l'organisation du travail dans les ateliers brabançons aux XVe et XVI siècles*, dins de *Artistes, artisans et production artistique on Moyen Age*, vol. III: *Fabrication et consommation de l'oeuvre*, París, Picard, 1990.

Permanyer, 1993

PERMANYER, Lluís: "Un techo desconocido de gárgolas inquietantes" a *La Vanguardia Magazine*, 24-10-1993, p. 76.

Piferrer, 1839

PIFERRER, Pablo: *Recuerdos y Bellezas de España. Principado de Cataluña*. Vol. I, Barcelona 1839, Imprenta de Joaquin Verdaguer. Hi ha una edició Pac-Simile, Barcelona 1939.

Piferrer-Pi Margall, 1884

PIFERRER, Pablo i PI MARGALL, Francisco: *España. Sus monumentos y sus artes. Su naturaleza e Historia. Catalunya*, I, (2 vols.), Ed. Daniel Cortezo, Barcelona 1884.

Pi y Arimón, 1854

PI Y ARIMÓN, Andrés Avelino: *Barcelona Antigua y Moderna. Descripción e Historia de esta Ciudad desde su fundación hasta nuestros días*, 2 vols., Barcelona 1854.

Porta, 1998

PORTA I BALANYÀ, Josep M.: *Montblanc. Imatges i Records*, Barcelona-Viena, 1998.

Porta, 2000

PORTA I BALANYÀ, Josep M.: *Montblanc*, Col·lecció la Creu de Terme, Valls, 2000

Puig, 1929

PUIG Y PUIG, Sebastián: *Episcopologio de la Sede Barcinonense*, Barcelona, 1929.

Puiggari, 1880

PUIGGARÍ I LLOBET, José: “Noticia de algunos artistas catalanes inéditos, de la Edad Media y del Renacimiento”, tom. III, *Memorias de la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona*, Barcelona, 1880.

Pujol i Canelles, 1989

PUJOL I CANELLES, M: “El retaule d'alabastre de Santa Maria de Castelló d'Empúries”, a *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, XXII, 1989, pp. 67-96.

Pujol-Solà, [1995] 2000

PUJOL, Josep M., SOLÀ, Joan: *Ortotipografia: Manual de l'editor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*. Columna. Barcelona [1995] 2000.

Pujols, 1914

PUJOLS, F.: “La Catedral de Mallorca”, *Revista Nova*, núm. 7, 23 de maig de 1914, p. 4.

Quintero, 1928

QUINTERO DE ATAURI, Pelayo: *Sillerias de coro en las iglesias españolas*, Ed. Voluntad, S.A., Cádiz 1928. (Primera ed. Madrid, 1908)

Ràfols, 1953

RÀFOLS, J.F.: *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña*, 3 vols., Barcelona 1953.

Ramírez, 1999

RAMÍREZ BLANCO, Manuel Jesús: *La Lonja de Valencia y su conjunto monumental. Origen y desarrollo constructivo. Evolución de sus estructuras. Sinopsis de las intervenciones más relevantes: siglos XV al XX*. Tesi Doctoral, Universidad Politècnica de Valencia, 1999.

Ramírez, 2000

RAMÍREZ BLANCO, Manuel Jesús: *La Lonja en el III Milenio. “Crónicas del Pasado”*, Ayuntamiento de Valencia y Universidad Politècnica de Valencia, Valencia 2000.

Réau, 1996

RÉAU, L.: *Iconografía del arte cristiano*, tomo I vol. 2, *Iconografía de la Biblia. Nuevo Testamento*, Barcelona 1996 (1957).

Ricart, 1999

RICART, Marta: “La obra de Santa Caterina saca a la luz los cimientos de un convento” a *La Vanguardia. Vivir en Barcelona*, 7 de setembre de 1999, p. 5.

Riera i Pairó, 2001

RIERA I PAIRÓ, Albert: “Bàscara”, a *Quaderns de la Revista de Girona*, núm. 94, Girona, 2001.

Ripoll, 1952

RIPOLL, Luís: “Antonio Gaudí y la Catedral de Palma de Mallorca”, *Destino*, núm. 759, 23 de febrer de 1952, p. 17.

Riquer, 1984

RIQUER, Martí de: *Història de la literatura catalana*, (1964), vol. 2, Editorial Ariel, S.A., Barcelona 1984.

Rogent- Soler, 1898

ROGENT, Francesc; SOLER, C.: *Catedral de Barcelona. Descripción artístico-arqueológica*, Parera y cia., Barcelona, 1898.

Ros-Fàbregas, 1995

ROS-FABREGAS, Emilio: “Music and ceremony during Charles V’s 1519 visit to Barcelona”, *Early Music*, XXIII, 1995, pp. 375-391.

Rosenthal, 1990

ROSENTHAL, Earl E.: *La Catedral de Granada. Un estudio sobre el Renacimiento Español*, Granada 1990.

Roselló, 1951

ROSSELLÓ, Manuel: “Una joya de la escultura catalana. El coro de la Catedral barcelonesa”, *Barcelona-Atracción*, núm. 330, 1951, pp. 77-83.

Ruiz, 1897

RUIZ DE LIHORI, José, Baron de Alcahali: *Diccionario Biográfico de artistas valencianos*, Valencia 1897.

Sacs, 1928

SACS, Joan: “Rinovarsi e morir”, *La Publicidad*, 27 desembre 1928.

Sacs, 1929a

SACS, Joan: “El cor de la Seu”, *La nau* 24 gener 1929

Sacs, 1929b

SACS, Joan: “El cor de la Seu altra vegada”, a *La nau*, II març 1929.

Sagrístà, 1962a

SAGRISTÀ, Emili: “Gaudí en la Catedral de Mallorca”, *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, núm. XXXVIII, 1962, pp. 81-96, 168-198, 256-270.

Sagrístà, 1962b

SAGRISTÀ, Emili: *Gaudí en la Catedral de Mallorca. Anécdotas y recuerdos*. Castelló de la Plana 1962.

Salvat, 1990

SALVAT, Juan, (dir.): Enciclopedia Salvat de los Grandes Compositores, 6 vols., Pamplona, 1990.

Sánchez Vaquero, 2002

SÁNCHEZ VAQUERO, José (coord.): *Ieronimus: 900 años de arte y de historia, 1102-2002 (Catálogo de la exposición. Salamanca, 2002-2003)*. Catedral de Salamanca, Salamanca, 2002.

Sanchis, 1908

SANCHIS Y SIVERA, José: *La Catedral de Valencia. Guía Histórica y Artística*, Valencia 1908.

Sanchis, 1924

SANCHIS SIVERA, José: *Escultores Medievales en Valencia*, “Archivo de Arte Valenciano”, vol. X, enero-diciembre, 1924.

Sanpere, 1906

SANPERE I MIQUEL, Salvador: *Los cuatrocentistas catalanes. Historia de la pintura en Cataluña en el siglo XV*, vols I i II, Tipografía “L’Avenç”, Barcelona 1906.

Sans, 1994

SANS TRAVÉ, Josep M. (dir.): *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. I, 1411-1539, Generalitat de Catalunya, Primera Edició, novembre 1994.

Shapiro, 1988

SHAPIRO, Meyer: “Sobre la actitud estética del arte románico (1947)” a *Estudios sobre el románico*, Alianza Forma, trad. Madrid 1984 (1977), pp. 13-36.

Skubiszewki, 1989

SKUBISZEWSKI, Piotr: *Le retable gothique sculpté: entre le dogme et l’univers humain*, dins *Le retable d’Issenheim et la sculpture au nord des Alpes a la fin du moyen age*. Actes du colloque de Colmar (2-3 novembre 1987) “Bulletin de la société schongauer”, núm. spécial, 1989.

Soler i March, 1929

SOLER I MARCH, Alexandre: “El cor de la catedral de Barcelona es defensa tot sol”, *La Veu de Catalunya*, 29 gener 1929.

Soler y Palet, 1818

SOLER Y PALET, J.: “La música a Catalunya”, *Revista Musical Catalana. Butlletí de l’Orfeó Català*, núms. 171-172, març-abril, 1918, p. 84-85.

Soler y Palet, 1916

SOLER Y PALET, J.: “L’Art a la casa del segle XV” a *Boletín de la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona*, VIII-IX, 1915-1916, pp.289-305, 385-395.

Stroheker, 1918

STROHEKER, Karl: “El comercio entre Cataluña y el sur de Alemania en el siglo XV”, *Deutsche Zeitung Für Spanien*, vol. III, nº 42, 1918, pp. 15-19.

Sureda, 1991

SUREDA, Joan: *Art, pensament i cultura*, dins *Història de Barcelona*, dirigida per Jaume Sobrequés i Callicó, volum 3, *La ciutat consolidada*, Enciclopèdia Catalana, Ajuntament de Barcelona, Barcelona 1991.

Támaro, 1879

TÁMARO, Eduard: *Álbum Pintoresch-Monumental de Catalunya*, Barcelona 1879.

Támaro, 1882

TÁMARO, Eduard: *Guía Histórico-descriptiva de la Sta. Iglesia Catedral Basílica de Barcelona*, Barcelona, 1882.

Tarré, 1929a

TARRÉ I SANS, Josep: “Estudiem desapassionadament el problema de la Catedral de Barcelona”, *La Veu de Catalunya*, I, II i III, 8, 10 i 13 de gener 1929.

Tarré, 1929b

TARRÉ I SANS, Josep: “Algunes respostes”, *La Veu de Catalunya*, 19 gener 1929.

Tarré, 1929c

TARRÉ I SANS, Josep: “Encara sobre el problema de la catedral de Barcelona. Les darreres respostes”, *La Veu de Catalunya*, 23 gener 1929.

Tarré, 1929d

TARRÉ I SANS, Josep: “El trasllat del cor de la nostra Catedral ¿serà una destrucció, o bé una reconstrucció?”, *Vida Cristiana*, any XVI, núm. 129, 1929, pp. 195-206.

Tarré, 1929e

TARRÉ I SANS, Josep: “Ignoràncies i amenaces contra el trasllat del cor de la nostra Catedral”, *Vida Cristiana*, any XVI, núm 134, 1929, pp. 428-438.

Tarré, 1930

TARRÉ I SANS, Josep: “Els suposats excessos del nostre renaixement litúrgic”, *Vida Cristiana*, any XVII, 1930, núm. 139, pp. 206-214; núm.140, pàgs.245-257; núm 142, pp. 344-353.

Terés, 1979

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: “Pere Ça Anglada, maestro del coro de la catedral de Barcelona: Aspectos documentales y formales”, a *D'Art*, núm. 5, 1979, pp. 51-71.

Terés, 1986a

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: “Macià Bonafé y el coro de la catedral de Barcelona. Nuevas consideraciones en torno a su intervención”, *Boletín del Museo e Instituto Camón Aznar*, nº 24, 1986.

Terés, 1986b

Terés i Tomàs, M<sup>a</sup> Rosa: *Thesaurus. L'Art als Bisbats de Catalunya 1000/1800. Articles*. Fundació Caixa de Pensions. Barcelona, 24 de desembre 1985/ 2 de març de 1986, p. 156.

Terés, 1986c

Terés i Tomàs, M<sup>a</sup> Rosa: *Thesaurus. L'Art als Bisbats de Catalunya 1000/1800. Estudis*. Fundació Caixa de Pensions. Barcelona, 24 de desembre 1985/ 2 de març de 1986, p. 198.

Terés, 1987a

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: "Llorenç Reixac, escultor de la Catedral de Barcelona" a *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, vol. III, Separata. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1987, pp. 171-181.

Terés, 1987b

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: *Pere çà Anglada. Introducció de l'estil internacional en l'escultura catalana*, Artestudi, Barcelona 1987.

Terés, 1988

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: "Pere de Santjoan i el mestre de la cadira episcopal de Barcelona. Hipòtesi sobre una identitat". *Quaderns d'Estudis Medievals*, núm. 23-24, abril 1988, Artestudi.

Terés, 1994

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: "Pere Sanglada. Misericòrdies del MNAC" dins *Museu d'Art de Catalunya. Prefiguració*. Barcelona 1992. pp. 251-253.

Terés, 1994

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: "Obres del segle XV a la catedral de Barcelona. La construcció de l'antiga sala capitular" a *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, vol. VI, Separata. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1994, pp. 389-411.

Terés, 1997a

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: *Escultura y pintura gòtiques catalanas. Estado de la cuestión*, dins *Cathalonía. Arte gótico en los siglos XIV y XV*, Museo del Prado, Madrid 1997.

Terés, 1997b

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: *Escultura Antiga i Medieval. L'Època gòtica Art de Catalunya*, Ars Cataloniae, Ed. L'Isard, Barcelona 1997.

Terés, 2003

TERÉS I TOMÀS, Maria Rosa: "Les obres a la catedral de Barcelona i la intervenció de Francesc Marata, un escultor del gòtic internacional" dins "El procés urbà i la identitat gòtica a Barcelona" a *Barcelona. Quaderns d'Història*, núm 8, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Barcelona 2003, pp. 201-231.



Thieme-Becker, 1907-1950

THIEME-BECKER: "Künstlerlexicon", 37 vols, Leipzig, 1907-1950, vol. 12, 1916; i vol. 23, 1929.

Toffoli, 2000

TOFFOLI I CARBONELL, Josep M.: *Història de l'Alegria d'ahir fins avui: nou-cents anys d'història de la parròquia de Tiana*. Ajuntament de Tiana. Regidoria de Cultura, Tiana 2000.

Trens, 1929a

TRENS, Manuel: "El trasllat del cor de la Catedral de Barcelona", a *Gasetta de les Arts*, gener 1929.

Trens, 1929b

TRENS, Manuel: "Caixes d'Orgue" a *Vida Cristiana*, any XVI, 1929, núm. 134, pp. 439-443.

Valero, 1993

VALERO MOLINA, Joan: "Acotacions cronològiques i nous mestres a l'obra del claustre de la catedral", a *D'Art*, núm. 19, 1993, pàgs.29-41.

Valero, 2004

VALERO MOLINA, Joan: *Pere Oller, l'escultor*, Tesi Doctoral presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona, 2004.

Vergés-Vinyoles, 1987

VERGÉS, Martí, VINYOLES, Teresa: "La catedral Romànica de Barcelona" a *Lambard*, III, 1987, pp. 97-102.

Vergés-Vinyoles, 1992

VERGÉS, Martí, VINYOLES, Teresa: "Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona", a *Catalunya Romànica. El Barcelonés, El Baix Llobregat i El Maresme*, vol. XX, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1992, pp. 154-165.

Verrié, 1944

VERRIÉ, Frederic-Pau: *La iglesia de los Santos Justo y Pastor*, Barcelona, 1944.

Verrié, 2003

VERRIÉ, Frederic-Pau: "Pietat" a *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva època*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, febrer-maig de 2003, pp. 190-195.

Vicens Vives, 1979

VICENS VIVES, Jaime: *Historia Económica de España*, Ed. Vicens Vives, Barcelona, (1959) 1979.

Villanueva, 1850

VILLANUEVA, Jaime: *Viage literario a las iglesias de España*, 22 vols., Imprenta de la Real Academia de la Historia, Madrid 1803-1852.

Yarza, 1988

YARZA, Joaquín: *Historia del Arte Hipánico. La Edad Media*, (1980) vol. II, Ed. Alhambra, Madrid 1988.

Yarza, 1983-1985

YARZA, Joaquín: “Artista-artesano en el gótico catalán”, *Lambard*, vol. III, (1983-1985), pp. 129-169.

Yarza, 1993

YARZA LUACES, Joaquín: *Los Reyes Católicos: paisaje artístico de una monarquía*, Ed. Nerea, Madrid, 1993.

Yarza, 2000

YARZA LUACES, Joaquín: “Política artística de Fernando el Católico”, a *De la unión de coronas al imperio de Carlos V*, Actes del Congrès Internacional, Barcelona 2000, pp.15-29.

Yeguas, 2000-2001

YEGUAS I GASSÓ, Joan: “Sobre l’escultor Martí Díez de Liatzasolo (circa 1500-1583)”, *Locus Amoenus*, 5, 2000-2001, pp. 179-194.

Yeguas, 2001

YEGUAS I GASSÓ, Joan: *L’escultura a Catalunya entre 1490 i 1575. De la tradició medieval a la difusió i consolidació de les formes “a la romana”*, Tesi Doctoral, Publicacions de la Universitat de Barcelona, Col·lecció de Tesis Doctorals Microfítxades, núm. 3892, Barcelona, 2001.

Yeguas, 2003

YEGUAS I GASSÓ, Joan: *Llibre Ver del Convent de Bellpuig*, Tàrraga, 2003.

Yeguas, 2004

YEGUAS I GASSÓ, Joan: “Obres al Convent de Bellpuig (1507-1535)” a *Urtx, Revista Cultural de l’Urgell*, núm. 17, Tàrraga, abril 2004.

Yuste, 2001

YUSTE GALAN, Amalia M<sup>a</sup>: “El tardogótico en Castilla: el maestro Juan Alemán en la puerta de los Leones de la catedral de Toledo”, a *Actas del Congreso Internacional sobre Gil de Siloe y la Escultura de su época*, Institución Fernán González, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes, Burgos 2001.